

Sygn. akt IV CNP 31/20

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie ze skargi pozwanego
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 grudnia 2019 r., sygn. akt I ACa [...],
w sprawie z powództwa M. C.
przeciwko J. C.
o rozwód,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 września 2021 r.

1) odrzuca skargę w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego pozwanego;

2) odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania w pozostałym zakresie;

3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adw. Z. M. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w G. rozwiązał związek małżeński M. i J. C. z wyłącznej winy pozwanego, pozbawił pozwanego wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim synem stron i wykonywanie tej władzy powierzył powódce, zakazał pozwanemu styczności z małoletnim synem (spotykania się i porozumiewania się na odległość), kosztami utrzymania i wychowania dziecka stron obciążył oboje rodziców w ten sposób, że udział pozwanego J. C. ustalił na kwotę 500 złotych miesięcznie i kwotę tę zasądził od pozwanego do rąk powódki w terminie do 10-go każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności każdej raty, a pozostałymi kosztami utrzymania i wychowania dziecka stron obciążył powódkę.

Apelacja pozwanego od powyższego wyroku została oddalona przez Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 17 grudnia 2019 r.

W skardze o stwierdzenie niezgodności wyroku Sądu Apelacyjnego z prawem pozwany wniósł o stwierdzenie jego niezgodności z art. 110 § 1 k.r.o., art. 111 § 1 k.r.o., art. 113 § 1 k.r.o. i art. 138 k.r.o. Wskazał, że zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z art. 110 § 1 k.r.o., art. 111 § 1 k.r.o., art. 113 § 1 k.r.o. oraz art. 138 k.r.o. i że w następstwie jego wydania poniósł szkodę majątkową przez nieobniżenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletniego J. C. oraz doznał szkody niemajątkowej polegającej na pozbawieniu władzy rodzicielskiej nad małoletnim oraz zakazie utrzymywania kontaktów zarówno osobiście, jak i za pomocą środków porozumiewania się na odległość.

Skarżący zwrócił uwagę, że odbywanie kary pozbawienia wolności stanowi przemijającą przeszkodę w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, a tym samym w świetle art. 110 § 1 k.r.o. nie stwarza podstawy do pozbawienia władzy rodzicielskiej, a jedynie do zawieszenia jej wykonywania. W odniesieniu do rozstrzygnięcia o zobowiązaniu alimentacyjnym zakwestionował pogląd Sądu, że zaakceptowanie przez pozwanego w ugodzie - już w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności - obowiązku alimentacyjnego w kwocie 500 zł, wyłącza możliwość późniejszego obniżenia świadczeń alimentacyjnych. Zauważył, że ugoda ta została zawarta w 2009 r., sytuacja majątkowa przez okres odbywania kary pozbawienia wolności mogła ulec znacznemu pogorszeniu, a stwierdzenie, iż pozwany ocenia swoje możliwości zarobkowe i majątkowe pozytywnie, nie

znajduje odzwierciedlenia w zebranych w sprawie materiale. Skarżący stwierdził również, że Sądy błędnie zakazały pozwanemu spotykania się oraz porozumiewania się na odległość z małoletnim synem J. C.. Wprawdzie Sądy wydały to rozstrzygnięcie na podstawie art. 113³ k.r.o. - zgodnie z tym przepisem, jeżeli utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem poważnie zagraża dobru dziecka lub je narusza, sąd zakaże ich utrzymywania - jednakże jest ono zbyt daleko idące, istnieją bowiem również możliwości wynikające z art. 113⁴ k.r.o., polegające na zobowiązaniu rodziców do określonego postępowania, w szczególności sąd może skierować ich do placówek lub specjalistów zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń. Co więcej, nie ma także podstaw do stwierdzenia, że utrzymywanie kontaktów przez pozwanego z małoletnim, np. przez korzystanie ze środków porozumiewania się na odległość, zagrazi dobru dziecka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 i 2 k.p.c., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Stosownie do art. 424⁵ § 1 k.p.c. do konstrukcyjnych elementów skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia należy: oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości lub w części (pkt 1), przytoczenie podstaw skargi oraz ich uzasadnienie (pkt 2), wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest

niezgodny (pkt 3), uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (pkt 4), wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (pkt 5) oraz wniosek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem (pkt 6). Z uwagi na nadzwyczajny charakter tego środka prawnego oraz jego funkcję, wszystkie wymagania konstrukcyjne wymienione w art. 424⁵ § 1 k.p.c. muszą być przytoczone odrębnie i samodzielnie, niezależnie od innych, wobec czego skarga niespełniająca któregokolwiek z nich dotknięta jest tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych (art. 424⁸ § 1 k.p.c.), co skutkuje jej odrzuceniem.

Przesłance uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, nie czyni zadość odwołanie się do szkody hipotetycznej czy też mogącej powstać w przyszłości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2020 r., I CNP 4/20, niepubl. i powołane w nim judykaty). Tymczasem skarżący w odniesieniu do szkody majątkowej, wyrządzonej mu przez wydanie zaskarżonego wyroku, wskazał, że szkodę tę poniósł przez nieobniżenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletniego J. C.. Wartość przedmiotu zaskarżenia w zakresie roszczenia majątkowego oznaczył na kwotę 1.200 zł na podstawie art. 22 k.p.c. Skarżący nie sprecyzował szkody kwotowo, nie wyjaśnił, czy na podstawie wyroku uiszczył na rzecz dziecka zasądzone alimenty i w jakiej wysokości, albo czy zostały one wyegzekwowane z jego majątku. Oznaczenie szkody w tym zakresie pozwala obecnie tylko przyjąć, że doznana przez skarżącego szkoda ma charakter jedynie przyszły, wynikający z zagrożenia egzekucji zasądzonych od niego na rzecz dziecka świadczeń, a w konsekwencji szkoda w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. nie została uprawdopodobniona (por. postanowieni Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2010 r., III CNP 48/10, niepubl., z dnia 25 czerwca 2019 r., V CNP 1/19, niepubl.).

W części dotyczącej niezgodności z prawem rozstrzygnięcia o alimentach, mającego wyrządzać skarżącemu szkodę majątkową, skarga podlegała więc odrzuceniu stosownie do art. 424⁸ § 1 k.p.c.

W pozostałym zakresie skarga nie zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania. Orzeczenie niezgodne z prawem powinno być sprzeczne z zasadniczymi

i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, bądź wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Oczywista bezzasadność skargi zachodzi wówczas, gdy z góry jest jasne, że powołane podstawy skargi nie zasługują na uwzględnienie albo nie mogły mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r., II CNP 56/19, niepubl. i powołane w nim judykaty). Taki charakter ma skarga wniesiona przez pozwanego.

Z motywów zaskarżonego orzeczenia wynika, że podstawą decyzji w przedmiocie pozbawienia pozwanego władzy rodzicielskiej nad małoletnim synem, jak również zakazu z nim styczności (spotykania się i porozumiewania się na odległość), nie był sam fakt odbywania przez skarżącego długoletniej kary pozbawienia wolności, lecz okoliczności w związku z którymi odbywa tę karę. Został on bowiem uznany - prawomocnym orzeczeniem sądu karnego - winnym wykorzystywania seksualnego małoletniego syna J. C., tj. przestępstwa z art. 197 § 1 i 4 w związku z art. 200 § 1 w związku z art. 201 k.k., i za czyn ten skazany na karę dziesięciu lat pozbawienia wolności, z nakazem podjęcia leczenia ambulatoryjnego dla sprawców przestępstw seksualnych po odbyciu kary, a także zakazem kontaktowania się z synem przez okres czterech lat. Stosownie do poczynionych w sprawie ustaleń - także opartych na wiążących ustaleniach wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa (art. 11 k.p.c.) - pozwany stosował przemoc również wobec pozostałych członów rodziny. Został uznany winnym tego, że poczynając od nieustalonego momentu od 1996 r. do 22 sierpnia 2007 r. w G., R. i innych miejscach, działając z góry z powziętym zamiarem oraz w krótkich odstępach czasu dopuścił się tego, że grożąc swojej córce P. C. śmiercią osób jej najbliższych i stosując wobec niej przemoc w postaci przytrzymywania rękami oraz nadużywając stosunku zależności, wielokrotnie, przed ukończeniem przez córkę piętnastego roku życia, doprowadzał ją do obcowania płciowego oraz poddania się czynnościom seksualnym przez dotykanie jej miejsc intymnych, a w nieustalonym dniu między 5 sierpnia 2007 r. a 22 sierpnia 2007 r., stosując wobec niej przemoc usiłował doprowadzić ją do obcowania płciowego, lecz zamierzonego celu nie

osiągnął z uwagi na ucieczkę pokrzywdzonej, za co został skazany na karę 7 lat pozbawienia wolności. Ponadto pozwany został uznany również winnym tego, że znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją żoną.

Wskazując, że odbywanie kary pozbawienia wolności stanowi wyłącznie przemijającą przeszkodę w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, skarżący pomija ustalone w sprawie okoliczności faktyczne, w tym przede wszystkim popełnienie na szkodę własnego dziecka przestępstwa jego wykorzystywania seksualnego, które powinny być i zostały przez sądy orzekające poddane ocenie w świetle art. 111 § 1 k.r.o. W judykaturze nie budzi wątpliwości, że przysługujące rodzicom prawo do kontaktu z dzieckiem jest niezależne od władzy rodzicielskiej. Jak jednak w każdym wypadku rozstrzygania o sprawach dziecka, przesłanką rozstrzygania również o zakresie i rodzaju kontaktów rodzica z dzieckiem jest przede wszystkim dobro dziecka, a nie interes rodzica. Gdy styczność rodzica z dzieckiem może zagrażać jego życiu, zdrowiu, prawidłowemu rozwojowi czy też bezpieczeństwu istnieją podstawy do rozważania przez sąd ograniczenia lub zakazania tej styczności. Argumentacja skarżącego oparta na twierdzeniu, że nie ma w sprawie podstaw do stwierdzenia, iż utrzymywanie kontaktów przez pozwanego z małoletnim, np. przez korzystanie ze środków porozumiewania się na odległość, zagrazi jego dobru, zmierza do niedopuszczalnego kwestionowania w skardze ustaleń faktycznych i oceny dowodów. Skarga nie przedstawia argumentacji przemawiającej za oczywistą sprzecznością wyroku z art. 113 § 1 k.r.o. Zwrócić bowiem należy uwagę, że stosownie do treści art. 113² k.r.o. sąd opiekuńczy, a na mocy art. 58 § 1 k.r.o. w związku z art. 445¹ k.p.c. sąd rozwodowy, ograniczy utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem, jeżeli wymaga tego dobro dziecka. Jak zwrócił uwagę Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 20 stycznia 2015 r., 107/10, *Manuello i Nevi v. Włochy*, zakaz spotkań wpisuje się w zestaw kroków, które władze krajowe mogą podejmować w sprawach dotyczących molestowania seksualnego, a państwo ma obowiązek chronienia dzieci przed wszelkimi ingerencjami dotyczącymi podstawowych aspektów ich życia prywatnego. Orzeczenie zakazu styczności skarżącego z synem, zamiast wskazywanego w skardze stopniowania ingerencji w kontakty z dzieckiem, nie pozwala wnioskować

w ustalonych w sprawie okolicznościach faktycznych, że objęty skargą wyrok jest dotknięty kwalifikowaną sprzecznością z art. 113 § 1 k.r.o.

Z tych względów, na podstawie art. 424⁹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw